

A MANERA D'INTRODUCCIÓ: LLENGUA I SOCIETAT AL PAÍS VALENCIÀ

Miquel-Àngel PRADILLA CARDONA
Universitat Rovira i Virgili

És un fet reconegut internacionalment que la recerca sociolingüística catalana té unes dimensions quantitativa i qualitativa excepcionals. Si de cas, caldria retraure-li una orientació molt marcadament sociològica, que pràcticament invisibilitza les línies variacionista i etnogràfica malgrat els constants esforços d'ambdues disciplines d'eixir del clos de la testimonialitat. Aquesta pugna desigual no té cap altre motiu (si més no de veritable gruix) que el decantament dels investigadors per una recerca que done resposta a una situació de contacte de llengües on es debat la supervivència de la pròpia del territori.

En el marc de la sociolingüística catalana, les aportacions valencianes han ocupat un lloc d'excel·lència. Tant des del vessant epistemològic, amb figures rutilants com Fuster, Aracil i Ninyoles, com des dels vessants descriptiu, analític i prospectiu, ara ja centrats en la dinàmica lingüística que acull el País Valencià. La nòmina d'investigadors i de treballs, en relació amb aquest darrer àmbit, és certament impressionant. D'altra banda, en qualitat de mèrit afegit, caldria destacar que aquesta recerca, del 1995 ençà, s'ha fet al marge de la política lingüística oficial. I pel que fa a la prospecció demolingüística, on els recursos econòmics institucionals són decisius, se n'ha ressentit de tal manera que és pràcticament impossible poder realitzar avaluacions que depassen la intuïció fonamentada en l'observació quotidiana.

La part monogràfica d'aquest número de *Treballs de Sociolingüística Catalana* és una bona mostra de la diversificació d'interessos dels investigadors (sociolingüistes o no) valencians al voltant d'un eix vertebrador: la minorització lingüística del català al País Valencià. Una nòmina recixida de treballs (14) ens permetrà transitar per l'especificitat sociolingüística valenciana amb una ferma voluntat d'aportar elements explicatius rellevants d'una situació de clarobscur que neguiteja la convivència lingüística. Dit això, en qualitat de coordinador d'aquest ventall de recerques, n'assajaré una caracterització sumària que guie l'itinerari de lectura que més plaga l'abnegat lector.

El procés de substitució lingüística, quinta essència del poliedrisme conceptual, és, sens dubte, el metatema que més reflexions ha suscitat. **Brauli Montoya**, mitjançant una exploració en l'àmbit literari, ens trasllada la denúncia dels escriptors (Enric Valor, Martí Domínguez, Vicent Andrés Estellés, Joan Valls) de la interrupció de la transmissió lingüística a les llars valencianòfonas. En un marc històric de defecció lingüística de les classes dirigents urbanes que es remunta al segle XVI, **Josep Conill** ens ofereix, des de l'anàlisi del discurs, una dissecció, amb la figura de Gregori Maians com a pretext, del capteniment discursiu setcentista al servei d'un projecte il·lustrat profundament castellanitzant. Amb una clara voluntat paradigmàtica, **Ernest Querol** presenta un nou model per a l'estudi dels processos de substitució lingüística, fonamentat en les teories de les representacions i de les catàstrofes. Es tracta d'una proposta, avalada per l'anàlisi empírica, que depassa l'escassa significació estadística del concepte d'actituds lingüístiques. Com a reforç (i, alhora, contrapunt) del treball de Querol, **Guillem Calaforra** analitza el llibre *Els valencians i el valencià* (Querol, 2000), amb aportacions molt suggerents a propòsit del paper de les motivacions subjectives en l'explicació dels processos socials. I, finalment, **M. Àngels Diéguez** i **M. Isabel Guardiola** ens posen a l'aguait

dels efectes ecolingüístics, clarament favorables a la dinàmica substitutòria del català pel castellà, de l'arribada recent de població al·lòctona a la Marina.

L'altre gran focus d'atenció de les aportacions és el que afecta la política i la planificació lingüístiques. Des d'una òptica generalista, **Miquel-Àngel Pradilla** avalua el capteniment (contra)planificador del govern valencià des que el Partit Popular, el 1995, ha comandat l'ordenació politicossocial del País Valencià: mitjançant una caracterització dels antecedents causals de la situació que hereta, l'enumeració de les intervencions i la seua avaluació (és a dir: la no-avaluació) valora les conseqüències que es desprenen d'aquest nou lideratge. Amb voluntat metodològica d'ordenar la resta d'articles, recorreré a la tradicional dicotomia klossiana, tot i ser conscient de les freqüents interferències d'aquesta taxonomia que ens remet a la *planificació del corpus* i a la de l'*estatus*. Pel que fa al corpus, **Carles Segura** aborda el sempre difícil equilibri entre diatopia i estandardització i delimita les tendències que caracteritzen el model de llengua dels escolars del Baix Vinalopó en funció, sobretot, del programa educatiu. També considerant el programa educatiu i la primera llengua dels joves escolars, **Josep M. Baldaquí** estudia el grau d'(in)seguretat lingüística, concepte patrocinat per W. Labov, i les seues causes. I **José R. Gómez Molina**, davant la constatació de la preocupant castellanització de la varietat geolèctal anomenada "valencià central", analitza el procés de transferència i el grau d'integració dels préstecs com a criteri a tenir en compte en la planificació del corpus lèxic. Quant a la planificació de l'estatus, l'esquema teòric del recentment traspassat P. Bourdieu serà utilitzat per **Rafael Castelló** per assajar una anàlisi i una interpretació de les pràctiques lingüístiques dels valencians que evidenciarà una diàfana desigualtat en l'obtenció de capitals lingüístics i la presència d'*habitus* sempre desfavorable a la interacció en català. **Françesc Jesús Hernández Dobon** ens ofereix una interessant panoràmica sobre la situació del valencià a València: l'autor examina la correlació entre competència oral en llengua catalana i la proporció de població al·lòctona, presenta la relació de classe entre capital econòmic i cultural aplicada a les competències escrites i, finalment, descriu l'estat de l'ús de la llengua a l'escola i la correlació entre competències actives i escolarització en programes d'immersió. **Vicent Pitarch**, posant èmfasi en la pugna ideològica que té lloc en el món educatiu, alerta de la inflexió regressiva que s'ha constatat els darrers cursos en relació amb la presència de la llengua catalana a l'ensenyament. L'aproximació a l'ordenament jurídic de les llengües al País Valencià permet constatar a **Manuel Alcaraz** la important responsabilitat que ha tingut l'àmbit legislatiu en el manteniment del conflicte lingüístic valencià. I, finalment, **Empar Morelló** ens aporta dades empíriques sobre les actituds de la població migrant envers el català i, alhora, reflexiona sobre la necessitat que la llengua esdevinga el veritable element aglutinador i d'inserció social en una nova societat multilingüe.

Heus ací una síntesi, forçosament apressada, que no eximeix el lector de transitar pausadament per cadascun dels treballs anunciats. Confio que aquesta pluja fina de coneixements faça saó.